

суспільство XXI ст. : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції молодих учених 19-20.04.2012р. — Харків: ХДАК. — С. 274 275.

Надійшла до редколегії 27.07.2012 р.

УДК — 378.013.42

Н .О. МАКСИМОВСЬКА

АКТИВІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСІ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядається соціально-виховний потенціал регіонального соціокультурного простору. Деталізуються можливі напрями діяльності музейних, паркових, бібліотечних та інших його складових з метою реалізації регіонального соціального виховання.

Ключові слова: *регіон, соціально-культурний простір, анімаційна діяльність, соціально-виховний потенціал, соціальне виховання.*

Рассматривается социально-воспитательный потенциал регионального социокультурного пространства. Детализируются возможные направления деятельности музейных, парковых, библиотечных и других его составляющих с целью реализации регионального социального воспитания.

Ключевые слова: *регион, социально-культурное пространство, анимационная деятельность, социально-воспитательный потенциал, социальное воспитание.*

The social-educational potential of regional sociocultural space is reviewed. Possible directions of activity for its museum, park, library and other components with an eye to realize regional social education are detailed.

Key words: *region, social-cultural space, animation activity, social-educational potential, social education.*

«Мисли глобально — дій локально» — це відоме висловлювання є сучасним орієнтиром активізації соціально-виховного потенціалу соціального середовища, розвиток якого супроводжується неоднозначними, динамічними глобальними процесами. За таких умов людина як суспільна істота має активно виявляти себе в житті соціокультурного простору. Однак нині особистість уже є членом не тільки власної родини або певного мікросередовища. Вона має ідентифікувати себе як громадянина держави, представника певного етносу, регіону країни, континентального простору та людства загалом, який відповідає за те, що відбувається в соціальному всесвіті. До того ж кількість соціальних груп, до яких може входити особистість, досить значна: від сімей, груп

однолітків, виробничих колективів, формальних і неформальних об'єднань до спільнот, згуртування яких відбувається завдяки дозвіленим уподобанням, та тих, що утворюються в новітніх інформаційних умовах (інтернет-спільноти). Водночас людина є представником певного соціокультурного регіону, який має величезне значення для етнічної, соціальної ідентифікації, свідомого її розвитку як члена культурної спільноти й реалізації себе як громадянина — активного суб'єкта соціальних відносин. Однак у нашій країні регіональне соціально-культурне середовище тільки усвідомлюється як міцний фактор соціалізації, завдяки плідному існуванню в якому особистість має адаптуватися, інтегруватися та стати на шлях індивідуалізації в соціальному просторі. Для того, щоб особистість та соціальні групи мали змогу на високому рівні виявляти суб'єктність, діяти на благо соціуму за допомогою власних соціальних якостей високого рівня, в регіональному соціокультурному просторі активізується соціально-виховний потенціал. У зв'язку з цим до проблем, досліджуваних сучасною соціальною педагогікою, входить анімаційна діяльність як механізм педагогізації регіонального середовища.

Проблеми регіону як окремої соціокультурної одиниці, зокрема культурні, освітні, дозвілєві, вивчали М. Дарманський, В. Маштакова, А. Мудрик, С. Савченко, Н. Цимбалюк. Виховні можливості анімації та сфери її поширення цікавлять Л. Волик, Т. Лесіну, Е. Мамбекова, Л. Тарасова, І. Шульгу й інших учених. Соціальне виховання як предмет дослідження соціальної педагогіки входить до кола наукових інтересів Л. Мардахасєва, М. Плоткіна, А. Рижанової.

Однак теоретичного та практичного підґрунтя реалізації анімаційної діяльності як засобу активізації регіонального соціального виховання бракує, тож метою публікації є окреслення основних наукових позицій, які є підґрунтям усвідомлення необхідності виявлення позитивного соціально-виховного потенціалу складових регіонального соціокультурного простору, інтеграції цього позитивного виховного впливу для активізації процесу соціального виховання людини, групи, суспільства в цілому.

Регіональний соціокультурний простір — складне багатовимірне поняття, наукова категорія, яка тільки набуває сталих характеристик. У широкому розумінні «регіон» розглядається як місцевість, що відрізняється від інших сукупністю природних та історично визначених соціальних, економічних, політичних, культурних ознак культурно-етнографічного районування [11, с. 184]. Слід звернути увагу на взаємозв'язок складових регіонального простору, що дозволяє характеризувати його як цілісне утворення, у якому уможливаються сталі культурні зв'язки,

взаємодія відбувається на єдиному ціннісному підґрунті, є можливість організації соціально-педагогічного середовища.

А. Мудрик зауважує, що «регіон — це географічний простір, в якому відбуваються стихійна соціалізація людини, формування, збереження та трансляція норм способу життя, збереження і розвиток (чи навпаки) культурних багатств тощо» [4, с. 93]. Регіональні розбіжності, на думку дослідника, виявляються у притаманних населенню звичаях, прикметах, традиціях, народних святах та іграх, фольклорі, архітектурі й інтер'єрі житла [4, с. 96]. Помітно, що висвітлений здебільшого традиційний історичний аспект, але необхідно також визначати тенденції перспективного розвитку, який охарактеризує «обличчя» сучасного соціокультурного простору регіону. З огляду на це зауважимо, що майбутнє регіону залежить не в останню чергу від його духовного наповнення, активізації соціально-виховного потенціалу, оскільки має здійснюватися не тільки трансляція, але й розвиток культури, зокрема соціальної, у якому людині належить роль активного суб'єкта.

Визначимо, що розуміння соціально-виховного потенціалу базується на визначенні самого терміна «соціальне виховання», яке, за словами А. Рижанової, є процесом «цілеспрямованого створення умов для розвитку соціальності соціальних суб'єктів у всіх сферах соціуму» [7, с. 14]. Цілком погоджуючись із трактуванням, додамо, що саме в такому контексті можна розглядати регіональний рівень соціального виховання, оскільки стає очевидним, що регіон — неподільне ціле і реалізація діяльності в усіх сферах соціуму на цьому рівні є доцільною. Така позиція наближає до усвідомлення необхідності регулювання потенціалу для формування майбутнього соціокультурного іміджу регіонального простору.

На наш погляд, дослідження регіону та його духовно-ціннісних особливостей доцільне з таких методологічних позицій: по-перше, це об'єктивно існуюча територія, життєдіяльність якої історично зумовлена й базується на власних культурних і соціальних традиціях, які є підґрунтям перспективного розвитку; по-друге, за деякими ознаками регіон вирізняється чи подібний з іншими, але в межах держави є одним цілим із загальним простором країни; по-третє, регіональний простір розглядається у взаємозалежності політичних, економічних, освітніх, культурних та інших ознак, оскільки необхідно зважати на взаємовплив регіональних зв'язків; по-четверте, активізація духовного й соціального життя регіону уможливується засобами різноманітних гуманітарних досліджень, однак саме в межах педагогічного, зокрема соціально-педагогічного, є можливість дослідити просоціальну суб'єктність і сприяти соціальному саморозвиткові регіону через соціальний

саморозвиток особистостей та груп; по-п'яте, регіон має суттєві просторові й ментальні характеристики, які зумовлюють специфіку змісту його розвитку в різних напрямках, зокрема з метою активізації соціально-виховного потенціалу.

Для характеристики регіону застосовують поняття «середовище» й «простір». Дозволимо собі деякі коментарі з цього приводу. Зауважимо, що простір та середовище, на нашу думку, — не тотожні поняття. За визначенням, простір — одна з об'єктивних форм існування матерії, яка характеризується протяжністю та обсягом, необмежена протяжність (в усіх вимірах, напрямках), відсутність будь-яких обмежень, перешкод у чомусь [9, с. 664]. О. Кравченко вважає на те, що в науковому обігу існують переважно два виміри поняття «простір»: як фізична величина та як метафора. У фізичному просторі домінуючим є розміщення, позиція, розташування, відстань, які впливають на можливість взаємовпливів явищ. Метафоричний простір є унормуванням ідеї простору відповідно до певних культурних традицій або ситуації, що неминуче передбачає розширення чинників, які утворюють простір [3, с. 137].

Щодо нашої позиції, то для активізації соціально-виховного потенціалу мають значення обидва виміри. Незважаючи на те, що регіональний простір усе ж обмежений певною територією, ментальні основи його існування зумовлюють можливість постійного розвитку, зокрема в ціннісно-духовному напрямі. Застосовуватимемо поняття простору як такого, що уможливило його поширення та об'єднання для формування цілісного соціокультурного простору країни загалом, який може стати на вищий духовно-ціннісний рівень завдяки високому рівню розвитку компонентів. Тобто розроблений механізм реалізації соціального виховання в межах одного регіону через оптимізацію може використовуватися і в іншому, а кінцевою метою є їх об'єднання.

Щодо поняття «середовище», то воно визначається як соціально-побутові умови, в яких живе людина (оточення); природні умови, в яких відбувається життєдіяльність певного організму (довкілля); речовина, тіла, що заповнюють простір і мають певні властивості [9, с. 745]. Середовище — зафіксований простір, конкретні визначені локальні зв'язки. Із середовищ (у розумінні, близькому до «осередок»), на нашу думку, складається простір. Середовище — наповнення, зміст простору. Отже, поняття «соціально-культурний простір» застосовуємо для характеристики регіону в цілому, а термін «середовище» — для конкретних об'єктів (наприклад, соціально-культурне середовище вищого навчального закладу, дозвілєвого центру, музейного комплексу тощо).

Для активізації соціально-виховного потенціалу регіонального простору важливим є те, що він може характеризуватися за ознакою наявності соціокультурного капіталу, який, за О. Кравченком, визначається за «рівнем усвідомлення та забезпечення соціального статусу певної групи у зв'язку з її характерними культурними ознаками...» [3, с. 165]. Учений має на увазі ступінь готовності громадян до активної співучасті у формуванні певного культурного порядку. Накопичення або створення соціокультурного капіталу є передумовою для ефективного реалізації культурного потенціалу суспільства, і навпаки — його низький рівень або руйнація зумовлюють соціальну апатію, ерозію культурних цінностей... [там само]. Тобто необхідний механізм подолання саме цих явищ, що можливо через активізацію регіонального соціального виховання, зокрема в процесі анімаційної діяльності.

Накопичення та ефективне функціонування соціокультурного капіталу відбувається не в останню чергу завдяки соціокультурній діяльності. Звертаючись до наукової дискусії між В. Туєвим та Н. Ярошенком, зауважимо, що для нашого дослідження прийнятним є таке визначення: «Соціально-культурна діяльність — це керований суспільством та його соціальними інститутами процес залучення людини до культури та активного включення самої людини в цей процес» [10, с. 38]. Тобто людина інтегрується в суспільство через культуру та визнається культуротворцем, суб'єктом культури, зокрема соціальної.

Певні характеристики соціально-культурного простору містяться в доробках Т. Кисельової та Ю. Красильникова, які аналізують соціально-культурну діяльність і сферами її реалізації вважають дозвілля та дозвіллеву діяльність, освіту та кар'єру, художню культуру та мистецтво, фізичну культуру та спорт, соціально-культурну реабілітацію та підтримку, міжкультурне співробітництво та комунікацію. Серед суб'єктів реалізації соціально-культурної діяльності називають людину, соціально-культурні інститути, сім'ю, засоби масової інформації та комунікації, галузеві заклади соціально-культурного профілю, соціально-культурні спільноти та формування [1]. Тобто, на думку дослідників, «соціально-культурне середовище — прояв суспільних відносин у сфері культури й дозвілля» [1, с. 18]. З метою запровадження анімаційної діяльності звісно можна діяти в усіх сферах, але є такі, де анімація найефективніша (музеї, туристичні та паркові комплекси, розважальні центри тощо).

Оскільки в контексті нашого дослідження важливо усвідомити місце анімаційної діяльності в системі розвитку соціокультурного простору, зокрема щодо активізації його соціально-виховного потенціалу, то привертає увагу глибоко розроблений анімаційний

напрямок соціально-культурної діяльності, відповідно до якого розуміння анімації безпосередньо пов'язане із родовим поняттям соціокультурної діяльності. Отже, «анімація соціальна (соціокультурна анімація) — особливий різновид соціально-культурної діяльності суспільних груп та окремих індивідів, яка ґрунтується на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних, психологічних, культурологічних та інших), що забезпечують подолання соціального та культурного відчуження» [5, с. 4]. Вочевидь ототожнюється соціальна та соціокультурна анімація, що, на нашу думку, не є доцільним. Водночас доволі широке трактування дозволяє отримати уявлення про можливість, серед яких і соціально-виховні, соціально-культурної діяльності щодо активізації особистості та груп у цьому процесі. Однак, оскільки, на наш погляд, вдала інтеграція — це превенція відчуження, то наведене визначення не відбиває специфіки саме соціально-педагогічного аспекту, який зокрема має за мету запровадження соціально-виховних технологій соціальної й культурної інтеграції.

Безпосередньо пов'язане з вищевказаним визначення М. Л. Тарасова, який під соціокультурною анімацією розуміє «духовно-соціальне явище, сукупність суспільно-педагогічних рухів, що самоорганізуються, являють собою синкретичне поєднання різних видів соціальної і культурної діяльності на основі реалізації суспільними групами й окремими індивідами духовних потреб» [8, с. 10]. Отже, з позиції дослідника, анімація (одухотворення) має конкретний соціокультурний зміст — творення духу, наповнення духовним, реалізація особистістю духовно-творчого потенціалу в соціумі.

Аналіз наукових праць дозволяє дійти висновку, що вчені використовують поняття «анімація» (соціальна, соціально-культурна, соціокультурна, педагогічна) та «анімаційна діяльність». Анімація — загальна процесуальна характеристика явища, яка відбиває його сутність. У нашому дослідженні використовуватимемо поняття анімації (animation — оживлення, одухотворення), яке позначає процес, пов'язаний з гуманізацією соціального життя, створенням механізму самостимулювання соціальних суб'єктів до активного соціального буття в межах соціокультурного простору. Тобто, на нашу думку, анімація є одним із напрямів соціально-педагогічної діяльності, у процесі якої відбуваються активізація і спрямування соціальних суб'єктів на соціальне вдосконалення та позитивні перетворення в умовах регіонального простору.

В узгодженні з категорією «анімація» термін «анімаційна діяльність» водночас указує на ознаки діяльності як наукової категорії з усіма її атрибутами (конкретизованою метою, суб'єктами, об'єктами, завданнями, напрямками, змістом, методами і формами,

системою мотивації). Зважаючи на те, що діяльність — процес перетворення матеріального та духовного світу, у найширшому розумінні анімаційна діяльність — процес активізації та спрямування особистостей та груп на соціальні перетворення (локальні, регіональні), соціальну творчість (різного рівня та інтенсивності), вдосконалення соціокультурних умов існування соціальних суб'єктів (власними можливостями або із залученням різноманітних ресурсів).

Зважаючи на вищевказане, анімаційний соціокультурний простір регіону — це обмежена територія, що має традиційне історичне підґрунтя існування, але духовне буття якої дозволяє розширити межі, активізувати соціальні суб'єкти щодо розвитку культури, зокрема соціальної, застосовуючи при цьому анімаційну діяльність як напрям активізації соціально-виховного потенціалу, що сприяє підвищенню культурного рівня розвитку регіону й уможливорює інтенсифікацію духовних та соціальних зв'язків у межах країни.

Вочевидь соціокультурний простір складається з численних елементів, однак, для реалізації анімаційної діяльності з метою активізації соціально-виховного потенціалу суттєвого значення набувають музеї, бібліотеки, туристичні можливості регіону, паркові комплекси, заклади мистецької спрямованості (театри, кіно-театри, філармонії, хореографічні студії) та інше.

Наприклад, музей як соціокультурний інститут пройшов шлях від античного музейону — будинку всіх муз — до середовища, діяльність та наповнення якого мають відбивати різні аспекти суспільного життя та супроводжувати особистість протягом життя з метою надання вичерпної інформації про історію та сучасність, а також активного долучення особистості до спеціальної діяльності музею.

Серед основних тенденцій сучасної музейної діяльності за кордоном можна відзначити такі: інтеграція музейних програм у сферу дозвілля; збереження та популяризація життя місцевих культурних громад та їх самобутності на тлі глобалізації; збагачення духовного життя людини через зв'язок «мистецтво-історія-індивідуальний досвід»; розвиток віртуальних музеїв і мультимедійних проєктів, що зміцнює контакти з глядацькою аудиторією й дозволяє відвідувачам ознайомлюватися з колекціями музеїв різних країн; розширення музейної діяльності за межами музейного закладу, до регіонів країни; розвиток музеїв як туристичних об'єктів [6, с. 142].

Прикладом доцільної соціально-виховної роботи з музеями в глобальному масштабі є діяльність громадської організації «Європейський музейний форум», яка проводить конкур-

«Найкращий музей Європи — 2013». Оголошено пошук музеїв, які демонструють креативні підходи до громадської просвіти та соціальної відповідальності. Переможцями конкурсу стають як великі, так і малі музеї, які докладають значних зусиль до поліпшення роботи з відвідувачами, залучення нових аудиторій та створення унікальної атмосфери [14].

Вочевидь, соціально-виховний потенціал такої акції полягає в тому, що критеріями обрано зокрема ознаки результативного соціально-виховного процесу — соціальну відповідальність. Враховуючи регіональне значення соціально-виховного потенціалу музеїв, необхідно надалі урізноманітнювати їх діяльність залежно від потреб регіону, наприклад: обмін музейними експозиціями, музеїв на виїзд, створення музеїв у закладах освіти та вдосконалення їх діяльності, зокрема анімаційними методами.

Стосовно бібліотек, які здійснюють значне інформаційне навантаження, вони мають бути активізовані як соціально-виховні осередки. На часі інноваційні проекти бібліотек, які сприяють активізації соціально-виховного потенціалу соціокультурного простору. Наприклад, останнім часом усе більше уваги в суспільстві приділяється вирішенню соціальних проблем людей з обмеженими фізичними можливостями. Публічна бібліотека як соціальний інститут, що надає вільний доступ до інформації і знань, шукає своє місце в цьому процесі. Зокрема Центральна бібліотека ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаїв протягом останніх років надає адресні послуги з використанням нових технологій в адаптивних формах. Це втілюється в програмі «Доступний світ — безбар'єрне місто» і сприяло розвитку безперешкодного інформаційно-бібліотечного середовища. Серед основних заходів цього проекту — придбання необхідних документальних ресурсів для інвалідів в адаптивних форматах, створення інформаційних зон з метою використання ресурсів людьми з обмеженнями життєдіяльності, облаштування архітектурної доступності бібліотек, навчання персоналу бібліотек практиці роботи з інвалідами [13].

Вражає соціально-виховний ефект від діяльності вказаної бібліотеки: інваліди долучаються до життя громади, в суспільстві розвивається толерантність до людей з обмеженими можливостями, формується адаптивна культура на місцевому рівні, відбувається інтеграція інвалідів у соціальне середовище, закладаються механізми соціального саморозвитку таких людей, посилюється публічна місія бібліотеки. У цьому вбачається сутнісний підтекст анімаційної діяльності.

Стосовно паркових комплексів як складових соціокультурного простору, то за кордоном наприкінці ХХ ст. вони перетворюються на соціально-педагогічні комплекси, що виконують просвітницьку,

рекреаційну, соціальну, виховну, культурну, екологічну функції [6, с. 99]. Для активізації їх соціально-виховного потенціалу, на думку В. Ковтуна, необхідно забезпечити належні умови для моделювання мережі створенням інноваційних комплексів, які мають потужний потенціал та можливості впливу на соціально-культурну діяльність населення і спрямовані на урізноманітнення існуючої типової структури парків відповідно до найкращих світових зразків та практики вітчизняного паркобудівництва, з урахуванням духовного розвитку, менталітету й традицій українського народу [2].

Парки культури й відпочинку є потужною мережею наймаговіших і найдемократичніших осередків культурної рекреації й дозвілля населення в умовах природного довкілля, що здатні задовольнити потреби відвідувачів у різноманітних видах занять, дозвіллевій діяльності, культурних послугах завдяки універсальності, специфічності, поліфункціональності, демократизму, доступності, комплексності, мобільності, полікультурності, поєднанню чинників природи й мистецтва, внаслідок чого створюється життєдайне гармонізуюче середовище [2]. Додамо, що в таких комплексах для реалізації анімаційної діяльності необхідні умови для посилення змістовного та рекреаційного навантаження дозвілля, пізнання, розвитку.

Ще одним прикладом посилення соціально-виховного потенціалу регіонального соціокультурного простору є діяльність спеціально створених центрів дозвілля. Практична реалізація анімації відбувається в Харківському міському центрі дозвілля молоді. Нині функціонують три відділи центру: інформаційної підтримки; молодіжних ініціатив, культурно-масовий. Наприклад, сфери діяльності культурно-масового відділу дуже показові для розвитку регіонального соціокультурного простору: фестиваль студентської художньо-самодіяльної творчості «Студентська весна»; міський конкурс «Молода родина року»; Харківська відкрита міська ліга КВК; свята до Дня матері, Дня сім'ї, Дня захисту дітей, Дня студента, посвята в студенти, День молоді, день міста, лицарські турніри, проводи до війська; фестиваль молодих інвалідів «Нахнення».

Певним чином ілюструють соціально-виховний потенціал регіонального соціокультурного простору дії інших його складових. Так, кінотеатр «Бомер» у місті Харків має специфіку перегляду інтелектуального кіно, яке надихає на усвідомлення різних соціальних проблем та викликає жваві дискусії; філармонія того ж міста влаштовує заходи, що привертають увагу потенційних відвідувачів (наприклад, ніч у метро); великий анімаційний потенціал має регіональний подієвий туризм тощо. Навіть якщо

установа не має безпосереднього відношення до соціокультурного простору, то може бути виявлений її опосередкований соціокультурний потенціал. Наприклад, сучасний торговельний комплекс, який має анімаційну команду, отримує шанс увійти до соціокультурного простору регіону, має характеристики соціально-культурного середовища (наявність ігрової кімнати для дітей, проведення безплатних анімаційних вистав для малят, конкурсів та свят у вихідні тощо).

Наведені позитивні приклади певним чином характеризують соціально-виховний потенціал, але помітно, що різні заклади соціокультурного простору функціонують переважно без налагодженої взаємодії, дещо фрагментарно й епізодично. Активізація соціально-виховного простору соціокультурних середовищ указаних закладів як елементів регіонального соціокультурного простору базується на спільних ознаках: можливостях налагодження взаємозв'язків поза межами закладу, привернення уваги громадськості до власної діяльності (єдиний інформаційний простір), спрямування діяльності на вирішення соціально-виховних завдань (розвитку громадської активності, усталення міжпоколінних і міжгрупових зв'язків, удосконалення соціальної комунікації, гуманізації соціальної життєдіяльності та ін).

Зрозуміло, що простір активізується в тому разі, коли є зв'язок між середовищами, а це значить, що має бути інтегруючий фактор. На нашу думку, ним є соціально-педагогічна діяльність у соціокультурній сфері. Соціально-педагогічна діяльність — науково обґрунтоване культуровідповідне регулювання соціального виховання в усіх сферах з метою непримусового набуття та розвитку соціальності суб'єктів соціуму [7, с. 14]. Для реалізації соціально-педагогічної діяльності має бути підготовлений фахівець — соціальний педагог-аніматор, який на рівні засвоєння знань здатен розуміти соціокультурні процеси, а на рівні виявлення вмінь — організувати відповідну роботу.

Визнаючи таку необхідність, вдаємося до можливостей підготовки спеціальних фахівців, здатних до реалізації анімаційної діяльності в регіональному просторі. У м. Харків плідно функціонує вищий навчальний заклад — Харківська державна академія культури, що здійснює підготовку фахівців, які, з огляду на професійну специфіку, в змозі реалізувати розвиток закладів соціокультурної сфери відповідно до сучасних вимог: музеєзнавців, бібліотекарів, культурологів, хореографів, акторів, режисерів, знавців сфери туризму, менеджерів соціокультурної діяльності та інших. Особливістю цього навчального закладу є те, що в його стінах традиційно здійснюють підготовку фахівців у сфері соціального виховання, одним із завдань яких є інтеграція діяльності інших

фахівців. Це спеціалісти — соціальні педагоги, котрі уможливають активізацію соціально-виховного потенціалу регіонального соціокультурного простору, консолідують зусилля багатьох його складових. Соціальний педагог завдяки спеціальній підготовці (зокрема з напрямку «анімаційна діяльність») здатен інтегрувати та координувати анімаційну діяльність у соціокультурному середовищі, об'єднувати зусилля інших фахівців.

Таким чином, аналіз запропонованого наукового підґрунтя щодо активізації соціально-виховного потенціалу регіонального соціокультурного простору дозволяє стверджувати, що сучасний регіон — міцний фактор соціалізації особистості й груп, однак для його ефективного духовно-ціннісного функціонування слід запроваджувати анімаційну діяльність як механізм реалізації регіонального соціального виховання. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є вивчення соціально-виховних можливостей складових соціально-культурного простору, інтеграція зусиль різних соціальних інститутів, створення єдиного інформаційного простору, підготовка кваліфікованого фахівця — соціального педагога-аніматора.

Список літератури

1. Киселева Т. Основы социально-культурной деятельности : учеб. пособие / Т. Г. Киселева, Ю. Д. Красильников. — М., 1995. — 136 с.
2. Ковтун В. Д. Парки культури і відпочинку у сфері індустрії розваг / В. Д. Ковтун // Електронний ресурс, режим доступу www/culturalstudies.in.ua
3. Кравченко О. В. Культурна політика України в парадигмах сучасності: теоретико-методологічні аспекти культурологічної інтерпретації: монографія / О. В. Кравченко. — Х.: ХДАК, 2011. — 288 с.
4. Мудрик А. В. Социализация человека : учебное пособие для высших учебных заведений / А. В. Мудрик. — М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 304 с.
5. Педагогіка досуга: термінологічний словарь / сост. О. Н. Хахлова. — Уфа: Изд-во БГПУ, 2007. — 50 с.
6. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах / І. В. Петрова. — К.: Кондор, 2008 — 408 с.
7. Рижанова А. О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному аспекті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / А. О. Рижанова. — Луганськ, 2005. — 44 с.
8. Тарасов Л. В. Социокультурная анимация: истоки, традиции, современность / Тарасов Л. В. — М.: ЦСА «Одухотворение» 2008. — 132 с.
9. Тлумачний словник української мови: Понад 12500 статей (близько 40000 слів) / [за ред. д-ра філолог. наук, проф. В. С. Калашника]. — 2-ге вид., випр. і доп. — Х. : Прапор, 2006. — 992 с.
10. Туев В. В. Социально-культурная деятельность как понятие (включенное в дискуссию) // Ученые записки / Под науч. ред. Т. Г. Киселевой,

- В. И. Черниченко, Н. Н. Ярошенко. — М.: МГУКИ, 2001. — Вып. 23. — С. 25-39.
11. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвілдової сфери в Україні : дис... д-ра соціол. наук: 22.00.04 / Наталія Миколаївна Цимбалюк / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2005. — 40 с.
 12. Шульга И. И. Опыт педагогической анимации в практике социального воспитания за рубежом / И. И. Шульга // Социальная педагогика. — 2008. — № 4. — С. 90-93.
 13. <http://profy.nplu.org>
 14. <http://prostir.museum>

Надійшла до редколегії 11.09.2012 р.

УДК 378.011.3 : 338.48-051

Г. П. ЩУКА

СПЕЦІАЛЬНОСТІ ТА СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Аналізуються наявні методологічні підходи провідних вітчизняних і зарубіжних туризмологів до визначення переліку спеціальностей і спеціалізацій у професійній туристичній освіті.

Ключові слова: спеціальності, спеціалізації, професійна туристична освіта, підготовка кадрів сфери туризму.

Анализируются существующие методологические подходы ведущих отечественных и зарубежных туризмологов к определению перечня специальностей и специализаций в профессиональном туристском образовании.

Ключевые слова: специальности, специализации, профессиональное туристское образование, подготовка кадров сферы туризма.

The article analyzes the existing methodological approaches of leading Ukrainian and foreign tourismologists to the determination of the list of specialities and specializations in professional tourism education.

Key words: specialities, specializations, professional tourism education, the practice of professional training in tourism.

Соціально-економічні трансформації, процеси глобалізації, інтеграції, гуманізації та інформатизації суспільства висувають принципово нові вимоги до професійної діяльності майбутніх фахівців сфери туризму. Сьогодні конкурентоспроможність країни на світовому туристському ринку меншою мірою визначається наявністю туристських ресурсів. Пріоритетним є «людський фактор»: здатність максимально задовольняти потреби туриста,